

Girona, una història de constant superació

La ciutat de Girona va merèixer, l'any 2018, el reconeixement de l'Agència de Residus de Catalunya (ARC), per haver estat la ciutat gran (de més de 50.000 habitants) que millors resultats va obtenir en la recollida selectiva de residus a Catalunya. Ja ho havia estat l'any 2014 i anteriorment. Amb les dades de l'any 2018, la ciutat de Girona va aconseguir superar el 50 % en la recollida selectiva, que és el percentatge mínim de recollida selectiva fixat per Europa que tots els municipis han assolir l'any 2020.

Text > **JORDI FIGUERAS**, cap de l'Àrea de Sostenibilitat de l'Ajuntament de Girona del 2016 al 2019

Podria semblar que la història de Girona amb els residus és plàcida i exempta de dificultats. Res més lluny de la realitat. No s'han assolit aquests bons resultats de manera fàcil. Per arribar al punt actual han estat necessaris successius impulsos dels gestors municipals al llarg dels darrers anys, que han hagut de canviar i innovar els models de recollida, esperonats per la necessitat i escrivint una història de constant superació, amb l'evident col·laboració dels ciutadans de Girona. És més, els resultats són bons, però encara no són suficients. La història de superació encara continua.

Els abocaments a la Devesa i a l'Onyar

Per parlar del problema dels residus a la ciutat de Girona hem de recular molt en el temps. L'home sempre ha produït residus. A pagès es podien reciclar d'una manera més natural, però a les ciutats sempre han estat un gran problema, que creix al mateix ritme que creixen la ciutat i el consum. A les ciutats sempre hi ha hagut d'haver un sistema o altre de recollida de residus. A l'arxiu de la ciutat es poden consultar fotografies dels diferents carruatges pensats per recollir els residus. Però allò que es recull s'ha de portar a alguna banda, i, abans, els residus, bàsicament orgànics, es podien portar als camps dels voltants; gairebé qualsevol lloc valia. Segur que alguns veïns deuen recordar el soroll que se sentia («xof») quan algú «dipositava» la seva bossa de residus directament a l'On-

>> Recollida selectiva al punt de trobada de la rambla de la Llibertat a Girona. (Font: AJUNTAMENT DE GIRONA)

yar, des de la finestra de casa seva estant. Una pràctica habitual en el passat però que, per sort, ja ha pràcticament desaparegut.

Però amb el temps augmenten els residus i cada cop contenen més plàstics i altres elements. Fins a la dècada dels anys setanta, els residus municipals de Girona es dipositaven en un abocador a la Devesa, als «afores» de la ciutat. Ja no es tractava d'un aprofitament agrícola dels residus orgànics, sinó que va esdevenir un abocador de residus incontrolat al cantó de la ciutat. Va arribar un punt en què la situació es va fer insostenible.

A finals dels anys setanta, davant la impossibilitat de poder disposar,

dins del terme municipal, de terrenys adients per fer-hi un abocador controlat, i davant la negativa dels municipis veïns a ubicar l'abocador de la ciutat als seus termes, el govern municipal del moment va decidir construir una planta incineradora, com a única solució possible al problema de l'eliminació dels residus urbans.

Mentre no finalitzava la construcció de la incineradora, es va habilitar com a solució temporal l'abocador controlat de Mas Jordi, als Àngels, que es va clausurar quan, el mes de gener de 1984, va iniciar el seu servei la incineradora de Campdorà. Aquesta incineradora va permetre el tractament dels residus de Girona sense grans problemes fins al 1992.

>> Cartell que anuncia la construcció de la planta incineradora. (Font: AJUNTAMENT DE GIRONA)

A partir del 1992, la incineradora va arribar al màxim de la seva capacitat només amb els tres municipis propietaris de la planta (Girona, Salt i Sarrià de Ter), degut a un creixement considerable en la producció de residus i a la poca recollida selectiva. A partir d'aquell any, la ciutat de Girona va haver de tornar a buscar un abocador per als residus urbans que no es podien tractar a la incineradora: Solius o Santa Maria de Palautordera, dependent del moment. La incineradora de Campdorà va ser una primera gran iniciativa, que va permetre a la ciutat solucionar el problema dels residus.

En aquests moments la planta està tancada, mentre s'hi fan les obres per a la seva reconversió en una planta de revalorització energètica, amb una dimensió, però, pensada per tractar-hi només la fracció de residu que ja no es pugui recuperar, com una eina complementària a la recollida selectiva i al reciclatge, en una visió d'economia circular.

Els inicis del reciclatge

La recollida selectiva es va iniciar l'any 1985 amb la col·locació de cinc contenidors de tipus iglú, de 2,5 m³, per a la recollida de vidre. Eren una anècdota, molt sovint associada a la iniciativa d'una associació de pares i mares que volia recollir fons per renovar el mobiliari de joc de l'escola o per una altra causa similar. El 1988, el servei de recollida selectiva de vidre va passar a ser de gestió municipal i es va reestructurar amb un total de 13 conteni-

dors repartits per la ciutat. L'any 2001, ja hi havia repartits 165 contenidors, que s'anaven buidant a mesura que s'anaven omplint, la majoria amb una freqüència d'un cop al mes.

La recollida selectiva del cartró es va iniciar l'any 1994, i l'any 2001 ja hi havia 146 contenidors que es buidaven majoritàriament un cop per setmana. La recollida d'envasos lleugers no es va iniciar fins a l'any 2000, tot i que abans, el 1997, ja s'havia posat en marxa un servei de recollida selectiva només per a llaunes. L'any 2001 hi havia 131 contenidors de recollida selectiva d'envasos lleugers, que es buidaven, de mitjana, menys d'un cop per setmana. La fracció orgànica dels residus municipals (FORM) també es va començar a recollir a partir de l'any 2000, amb 51 contenidors, però només en una part de la ciutat.

L'any 1997 només es recollia selectivament menys del 5 % del total de residus urbans de Girona. El desplegament fet entre l'any 1998 i el 2001 va permetre doblar els resultats i superar el 10 % de recollida selectiva. Els inicis

sempre són durs, i per poder començar a desplegar el servei de recollida selectiva van caldre també campanyes informatives i de sensibilització, i també va ser necessari preparar els primers recursos educatius.

L'any 2000, el 30 % dels residus urbans generats a Girona (unes 10.000 tones) ja no es podien tractar a la incineradora i s'havien de portar a l'abocador. El total de recollida selectiva no superava les 4.000 tones, i estava molt lluny encara dels objectius que ja es plantejaven per al 2020. I el problema anava a més. De l'any 2001 al 2006, la producció de residus de la ciutat de Girona va incrementar un 58 %, per un augment del consum i de la població.

El gran salt endavant

El 2001 hi havia a la ciutat de Girona 1.056 contenidors de rebuig (la qual cosa representa una mitjana de 71 habitants per contenidor), i set rutes diàries. D'altra banda, la recollida selectiva la feien tres xofers, amb dos camions, que buidaven els 130 o 140 contenidors de cada fracció que estaven repartits per la ciutat. Hi havia una mitjana, en funció de la fracció, de 500 a 650 habitants per contenidor. Hi havia una gran diferència entre els recursos destinats a recollir rebuig i els destinats a la recollida selectiva. En aquell moment es va estimar que es recollia selectivament el 37 % del vidre, el 17 % del cartró i només entre el 4 % i el 5 % dels envasos lleugers i la matèria orgànica.

Entre els anys 2004 i 2007 es va canviar el model de recollida, i es va apostar per incrementar el nombre de contenidors de recollida selectiva (i, per tant, també els recursos destinats a buidar els contenidors), fins a disposar d'àrees d'aportació de residus completes, amb totes les fraccions. És

>> Visita a l'aula mòbil de l'Escola de Reciclatge instal·lada a la plaça dels Manaies.

(Font: AJUNTAMENT DE GIRONA)

a dir, en teoria, on hi havia un contenidor per recollir rebuig hi havia també contenidors per recollir vidre, paper, envasos lleugers i FORM. La realitat va ser una mica més complexa a l'hora de poder ajustar l'espai disponible a les necessitats de recollida del carrer, però aquesta va ser la línia general. El canvi a àrees d'aportació completes va permetre fer un salt qualitatiu en el percentatge de la recollida selectiva, i es va arribar al 40 %.

Com es veu, l'important increment en el percentatge de recollida selectiva no va ser resultat del fet que, de cop i volta, els ciutadans se sensibilitzessin; la majoria ja n'estaven, de sensibilitzats pel tema. L'increment va ser el resultat d'un canvi de model en la recollida, un canvi d'infraestructura; és a dir, es va ajustar el servei a les necessitats dels ciutadans, fent que tinguessin el contenidor de reciclatge tan a prop com el de rebuig.

L'increment en la recollida selectiva, després d'haver augmentat els esforços del servei, va representar un important increment dels costos, tant econòmics com ambientals. En augmentar el nombre de rutes de recollida, va augmentar tant el nombre de quilòmetres recorreguts pels camions de recollida (i, per tant, les emissions de CO₂) com els costos de personal. En un primer anàlisi ambiental, les emissions de CO₂ produïdes pel servei de recollida es van multiplicar gairebé per quatre, però aquest augment es va veure compensat per les emissions estalviades en no portar cap tona de residus a l'abocador. De la mateixa manera, cal tenir en compte que s'ha d'actuar amb prudència a l'hora d'incrementar els costos de la recollida selectiva, ja que aquest increment té sentit si queda compensat per l'estalvi en el tractament de les diferents fraccions, òbviament, considerant que el cost econòmic hauria

d'incloure tots els costos ambientals o la major part d'aquests.

Recollida ajustada a les necessitats

A partir de l'any 2007 els percentatges de recollida selectiva de la ciutat de Girona van estar estancats al voltant del 40 %, fins al 2014, en part per la crisi, en part per l'espera del desplegament total dels nous models de contenidors de càrrega lateral. A partir del 2014 es van començar a aplicar models de recollida adaptats a barris i a necessitats concretes, alguns com a proves pilot. Així, amb l'inici de la recollida selectiva al Barri Vell el 2014, es va arribar a un percentatge del 45,2 %; el 2017, al 48,8 %, i el 2018 es va superar el 50 %.

Barri Vell, contenidors de posar i treure

L'any 2014 es va incloure la recollida selectiva al Barri Vell - Mercadal. Fins al moment, la complexitat del barri, amb carrers estrets, espais complicats, habitatges vells, l'elevada presència de terrasses a la via pública i una alta activitat de restauració i oci, havia dificultat que s'hi pogués desplegar la recollida selectiva.

Es va optar per la solució dels cubells de posar i treure, que es distribueixen cada dia en trenta punts de recollida i que estan disponibles entre les 20 h i les 23 h perquè els veïns puguin abocar-hi les fraccions corresponents. La FORM es recull de dilluns a dissabte; els envasos lleugers es recullen tres dies a la setmana; el paper, dos, i el vidre, un cop a la setmana. Al principi el rebuig es recollia cada dia, i ara ja només es recull els dilluns, dimecres, divendres i diumenges.

Porta a porta als comerços del Barri Vell - Mercadal

Entre els mesos de juny i juliol de 2017 es va iniciar la recollida porta a por-

ta de les fraccions de matèria orgànica, d'envasos lleugers i de rebuig als comerços del Barri Vell - Mercadal de Girona. Aquestes recollides als comerços es van afegir a les que ja funcionaven en aquests barris: la del paper i el vidre. El model se centra en establiments comercials, majoritàriament de restauració, i consisteix en la recollida porta a porta de la FORM, envasos lleugers i rebuig. Pel que fa a la fracció orgànica, es recull en un cubell individualitzat (amb un volum de 40 litres fins a 240 litres), que té una etiqueta que identifica l'establiment. Pel que fa a les fraccions d'envasos lleugers i de rebuig, es recullen en una bossa amb identificació. Les bosses són translúcides i tenen un codi alfanumèric que identifica cada establiment comercial. Les bosses per als envasos són de color groc, i les de rebuig, gris. La recollida de la fracció orgànica és diària, i la dels envasos i el rebuig, en dies alterns.

El cartró es recull de dilluns a dissabte, i s'ha de deixar plegat davant de l'establiment. El vidre es recull els dilluns, dimecres i divendres, i cada establiment ha de deixar el seu cubell, abans de les 16 hores, en un punt de la ruta que li ha estat assignat, i l'ha de recollir al vespre.

Porta a porta a Sant Daniel

Després d'un intens debat ciutadà, la recollida porta a porta a la vall de Sant Daniel es va iniciar el dilluns 22 de maig de 2017, i es va seguir el calendari que mostra la imatge següent.

Es van lliurar 226 cubells (200 en habitatges i 26 en establiments comercials), i els resultats obtinguts el primer any de funcionament han corroborat l'èxit del model. El primer any es van recollir 80,72 tones de residus, de les quals la recollida selectiva va representar un 81,32 %, uns resultats similars als d'altres municipis on es fa el porta a porta i que representen el doble del nivell de recollida a la resta de la ciutat. També s'observa una diferència en la qualitat de la recollida: el percentatge de residus impropis a la FORM va ser només del 3,58 %, mentre que a la resta de la ciutat va ser del 17,68 %.

La implementació de la recollida porta a porta al barri va comptar amb la implicació de l'associació de veïns i de la majoria de residents, que van

>> *Contenidors de residus vegetals a la via verda de Girona.* (Font: AJUNTAMENT DE GIRONA)

>> Maquinària de neteja del 1917. (Font: AJUNTAMENT DE GIRONA)

SANT DANIEL PORTA A PORTA							Fer-ho bé ens importa!
Dilluns	Dimarts	Dimecres	Dijous	Divendres	Dissabte	Diumenge	
ORGÀNICA	ENVASOS	ORGÀNICA	PAPER I CARTRO	ENVASOS	ORGÀNICA	RESTA	
RESTES VEGETALS*							
BOLQUERS I COMPRESSES							
Els bolquers i les compreses es poden treure cada dia en una bossa a part etiquetada							
Si us plau, traieu els cubells entre les 20 h i les 21h <small>* Al sac de restes vegetals només s'hi pot posar un petit volum de fulles, branques o restes de jardineria.</small>							

col·laborar tant en el disseny com en la resolució dels problemes que van anar sorgint. Tot i això, encara hi ha un 25 % dels habitatges que no participen en aquest sistema.

Les característiques del barri de la vall de Sant Daniel són diferents de les de la majoria de la ciutat, però el mateix model és exportable a molts altres barris i sectors de la ciutat. D'entrada, i vistos els bons resultats obtinguts, els barris de Campdorà i la Pujada de la Torrasa han començat a treballar en la preparació de la recollida porta a porta, i altres barris amb més població també hi estan interessats. Els residus de Sant Daniel representen només el 0,2 % del total municipal, però la bona resposta a la prova permet estimar que entre el 10 i el 20 % dels residus municipals de Girona podrien gestionar-se amb el mateix model.

Prova pilot amb contenidors intel·ligents a la plaça de Catalunya

A principis de l'any 2019, l'Ajuntament de Girona va realitzar una prova pilot de recollida selectiva amb contenidors intel·ligents a la plaça de Catalunya, amb el doble objectiu d'analitzar si la tecnologia disponible feia viable el sistema i si era un bon sistema per augmentar l'índex de recollida selectiva de residus sòlids urbans i reduir els percentatges de residus impropis de cada una de les fraccions.

El sistema que es va plantejar, atenent al model de segregació de les cinc fraccions de residus (FORM, rebuig, vidre, paper i envasos lleugers), a més

de la fracció del tèxtil sanitari, va ser el de contenidors de superfície de càrrega lateral amb obertura electrònica mitjançant l'aproximació d'una targeta electrònica.

La prova pilot tenia l'objectiu de comprovar si era viable substituir les àrees d'aportació que hi havia, amb més de cinc contenidors diferents, per àrees de dos contenidors, un dels quals recolliria diferents fraccions, en funció del dia. També es volia comprovar si la tecnologia disponible al mercat era adequada i si el ciutadà participaria i s'adaptaria al canvi proposat.

La prova pilot de contenidors intel·ligents a la plaça de Catalunya es va iniciar el dia 1 d'abril de 2019, i tan sols hem pogut analitzar els primers resultats dels dos mesos inicials, i encara estem pendent d'alguna rectificació. La prova afectava una població que comprenia 169 habitatges, amb 246 persones empadronades, i 78 activitats, de les quals 67 eren susceptibles de generar residus assimilables als domèstics, ja que entre aquestes activitats hi havia 20 despatxos professionals i 14 pisos turístics identificats.

Pendent d'obtenir les xifres vàlides, la prova ha obtingut un molt bon resultat pel que fa al percentatge de recollida selectiva i de residus impropis. El principal problema és que només han fet ús del sistema menys del 40 % de la població estimada, i el percentatge encara és més baix pel que fa la fracció de rebuig. La resta han fet ús dels contenidors de zones properes per no haver-se d'adaptar al model proposat.

D'altra banda, la prova ha servit per valorar la capacitat real del mercat per subministrar material adequat per implementar a gran escala un sistema d'aquest tipus, i ha permès arribar a la conclusió que encara són necessaris alguns ajustos, però que seria viable a mitjà termini.

La història encara no s'acaba

Girona va arribar, l'any 2018, a un percentatge del 50,3 % de recollida selectiva neta i, globalment, a un percentatge de recuperació de més del 70 % dels residus, prenent en consideració que es recupera el 53 % de les 21.000 tones de rebuig que es traslladen al CTR del Vallès Occidental.

No hem assolit encara l'objectiu del 60 % de recollida selectiva. Va ser l'inici de les solucions «a la carta» el que ens va permetre passar del 40 % al 50 %. Part de la solució passa per assumir que no tota la ciutat és igual: la tipologia dels habitatges, l'amplada dels carrers, el percentatge d'espais públics, l'existència d'usos, més o menys intensius, comercials i de restauració, etc. Cal disposar de diferents models adaptats a les diferents realitats de la ciutat.

L'altra part de solució passa per la corresponsabilitat entre la ciutadania i l'Administració. Va molt més enllà de la participació o la transparència. No es podran implementar models de recollida tècnicament perfectes si els ciutadans no estan disposats a adaptar-s'hi, o bé no poden. Cal treballar com un equip, amb respecte mutu, i per això cal compartir informació i confiança. La ciutat de Girona ha fet un gran esforç perquè tots els ciutadans coneguin el que els serveis de neteja i recollida de residus fan (i el que haurien de fer), i aquesta informació està disponible a la pàgina web. També ha organitzat fins a trenta-una taules de participació veïnal per començar a explicar el servei i a recollir les crítiques, per acabar dissenyant conjuntament (com en el cas del porta a porta de Sant Daniel) el model de recollida que més s'ajusti al barri.

La ciutat de Girona, en la seva història de constant superació en relació amb la gestió dels residus municipals, aposta per la participació i la innovació. En aquest marc s'ha d'entendre l'aposta pel fòrum «Wasteinprogress», les diferents proves pilot dutes a terme i l'esforç per informar els ciutadans sobre els serveis realitzats. Aquesta història continua...